Werkprogramma

De Wetenschappelijke Klimaatraad in 2026-2027

WKR

Inleiding

De Wetenschappelijke Klimaatraad (WKR) is in 2022 ingesteld als onafhankelijk adviesorgaan. De raad adviseert gevraagd en ongevraagd de regering en het parlement over de ontwikkeling van een klimaatneutrale en klimaatbestendige samenleving. Dit doet de raad op basis van brede wetenschappelijke inzichten en met oog voor andere maatschappelijke opgaven.

De afgelopen drie jaar heeft de WKR regering en parlement geadviseerd over doelgericht en rechtvaardig klimaatbeleid voor een welvarend en weerbaar Nederland. In 2025 is de WKR wettelijk verankerd in de Klimaatwet. Dat betekent een vastere basis om in de komende jaren de regering en het parlement te adviseren over de koers van het klimaatbeleid in de richting van een klimaatneutraal en klimaatbestendig Nederland.

In het vorige werkprogramma voor 2025-2026 kondigde de WKR zes adviestrajecten aan: industrie, klimaat en gedrag, maatschappelijke initiatieven, gebouwde omgeving, werking en herziening ETS, en systeemaanpak duurzame koolstof. De adviezen over industrie 'Kiezen of verliezen' (januari 2026) en 'Aan de slag met gedrag!' (februari 2026) zijn inmiddels verschenen. Ook kwamen enkele eerder aangekondigde adviezen uit: een door de minister van I&W gevraagd advies over circulaire economie 'Circulair versterkt' (maart 2026) en in samenwerking met de Gezondheidsraad het advies 'Klimaatverandering en gezondheid' (mei 2026). De overige al aangekondigde adviestrajecten lopen nog en worden in dit werkprogramma opnieuw benoemd.

In oktober 2025 publiceerde de WKR de signalering 'Bossen en bodems in zwaar weer'. In november 2025 gaf de WKR een boodschap aan de informateur over klimaatbeleid, als bijdrage aan de oplossing van andere maatschappelijke opgaven. In mei 2026 heeft de WKR een overzicht gepubliceerd van drie jaar aan adviezen, 'Denken vanuit de toekomst'. In juni 2026 onderschreef de WKR een gezamenlijke brief van 12 Europese klimaatraden, met de oproep aan de Europese politieke leiders over de handhaving van een sterk Europees emissiehandelssysteem. In samenwerking met de Raad voor Openbaar Bestuur werd in juli 2026 de essaybundel 'Vuurproef voor democratie' uitgebracht.

In dit nieuwe werkprogramma voor 2026-2027 kondigt de WKR een aantal nieuwe adviezen aan, waar vanaf eind 2026 aan zal worden gewerkt en waarvan een deel in 2027 zal verschijnen. Daarnaast bevestigt dit werkprogramma een aantal lopende projecten.

Organisatie en werkwijze

De WKR adviseert regering en parlement over de ontwikkeling van een klimaatneutrale en klimaatbestendige samenleving, op basis van wetenschappelijke inzichten en met oog voor andere maatschappelijke opgaven. De WKR werkt onafhankelijk en interdisciplinair, en richt zich op zowel het tegengaan van klimaatverandering (mitigatie) als het omgaan met de gevolgen van klimaatverandering (adaptatie).

1. Samenstelling

De WKR heeft tien raadsleden:

- Prof. dr. ing. Jan Willem Erisman (voorzitter) – hoogleraar milieu en duurzaamheid, Universiteit Leiden;
- Prof. dr. Heleen de Coninck (plaatsvervangend voorzitter) – hoogleraar socio-technische innovatie en klimaatverandering, Technische Universiteit Eindhoven; hoogleraar systeemtransitie en klimaatverandering, Radboud Universiteit;
- Dr. Sanne Akerboom (raadslid tot november 2026) – universitair docent regulering en governance van de energietransitie, Universiteit Utrecht; programmaleider verduurzaming industrie, Planbureau voor de Leefomgeving;
- Prof. dr. Kornelis Blok – emeritus-hoogleraar energiesysteemanalyse, Technische Universiteit Delft;
- Prof. dr. Henri de Groot - hoogleraar regionaal economische dynamiek, Vrije Universiteit Amsterdam;
- Prof. dr. Marjolijn Haasnoot – hoogleraar klimaatadaptatie in delta's en kustgebieden, Universiteit Utrecht; senior onderzoeker Deltares;
- Prof. dr. Wouter Peters – hoogleraar koolstofkringloop en atmosferische samenstelling, Wageningen University & Research;
- Dr. Wieke Pot – universitair hoofddocent bestuurskunde, Wageningen University & Research;
- Prof. dr. Linda Steg – hoogleraar omgevingspsychologie, Rijksuniversiteit Groningen;
- Prof. dr. ir. Behnam Taebi – hoogleraar energie- en klimaatethiek, Technische Universiteit Delft.

Met de verankering van de WKR onder de Klimaatwet zijn de raadsleden per 2026 voor een periode van vier jaar herbenoemd, met uitzondering van Sanne Akerboom die in november 2026 afscheid neemt van de raad.

De WKR bestaat naast de raad uit een stafbureau onder leiding van de secretaris-directeur, dr. Ruud van den Brink. Het stafbureau heeft een capaciteit van circa 24 fte. Vanaf 2026 bedient het stafbureau ook de nieuw ingestelde Raad voor Energie, waarvoor aanvullende

capaciteit beschikbaar komt. De Raad voor Energie functioneert zelfstandig en stelt een eigen werkprogramma en adviezen op.

2. Werkwijze

De WKR stelt een werkprogramma op dat wordt vastgesteld door de minister van Klimaat en Groene Groei en op Prinsjesdag wordt verzonden aan beide kamers der Staten-Generaal. De adviezen van de WKR komen voort uit adviesverzoeken van de regering of het parlement, of worden door de raad zelf geïnitieerd. Alle adviezen en andere publicaties zijn via de website van de WKR beschikbaar. De raad bepaalt zelf wanneer de adviezen openbaar worden.

Voor de formulering van de adviezen baseert de WKR zich op wetenschappelijke kennis en op (advies)rapporten van andere raden en kennisinstellingen. In elk adviestraject voert de WKR gesprekken met wetenschappers, beleidsambtenaren en andere belanghebbenden. De aanbevelingen komen tot stand op basis van interne discussie binnen de raad. Afgeronde adviestrajecten worden altijd intern geëvalueerd.

De raad onderschrijft de Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit. De belangrijkste nevenactiviteiten van de raadsleden staan op de website vermeld. De medewerkers van het stafbureau hebben een ambtelijke eed of belofte afgelegd.

In 2026 is de WKR extern geëvalueerd door KWINK groep. De evaluatie heeft plaatsgevonden conform het instellingsbesluit van de WKR uit 2022 en de Kaderwet Adviescolleges.

De raad hecht waarde aan samenwerking en afstemming met andere instellingen. Belangrijk om te noemen zijn de andere adviesraden, universiteiten, planbureaus, Rijkskennisinstellingen (RIVM, KNMI, CBS), instellingen voor toegepast onderzoek (TNO, Deltares), de Raad van State, de Deltacommissaris, het Nationaal Klimaat Platform (NKP) en het Klimaatonderzoek Initiatief Nederland (KIN). De WKR is lid van het International Climate Councils Network (ICCN) en van het European Environment and Sustainable Development Advisory Councils Network (EEAC Network).

Over het werkprogramma

In het werkprogramma kondigt de WKR een aantal adviesprojecten aan die in de looptijd van dit programma worden gestart of gepubliceerd. Daarnaast zijn er eerder aangekondigde adviesprojecten, die eind 2026 of in de loop van 2027 worden uitgebracht. Overige publicaties en activiteiten worden afzonderlijk benoemd.

Voor de programmering van het werkprogramma is een uitgebreide inventarisatie uitgevoerd. Dat is deels een intern proces, met inbreng van nieuwe wetenschappelijke inzichten, een overzicht van (inter)nationaal klimaatbeleid en een trendverkenning. Daarnaast is uitgebreid gesproken met vertegenwoordigers van de verschillende ministeries. De Directeur-Generaal Klimaat en Energie heeft na afstemming met andere ministeries de WKR verzocht om de volgende thema's te overwegen: duurzame koolstof, klimaat en biodiversiteit, en maatregelen in voorbereiding op scenario's waarin de klimaatdoelen uit beeld raken. Voor deze thema's zal vanuit het betreffende ministerie een nadere formele adviesaanvraag worden opgesteld.[1]

De WKR heeft als wettelijke taak om het kabinet te adviseren over het vijfjaarlijkse Klimaatplan. Naar verwachting komt het volgende Klimaatplan in 2029. De WKR zal in 2027 starten met de werkzaamheden voor het tweede Klimaatplanadvies, voor publicatie rond eind 2028 of begin 2029.

Bij de totstandkoming van het werkprogramma hanteert de raad een afwegingskader met de volgende overwegingen: passend bij de missie, beleidsrelevantie, wetenschappelijke basis, interdisciplinariteit en eigen positionering. Het werkprogramma als geheel beoogt inhoudelijk evenwichtig te zijn in scope, themakeuze, type advies en tijdshorizon.

Voor wat betreft ongevraagde adviezen komt de raad tot de selectie van de onderwerpen door het voortdurend monitoren van signalen uit wetenschap, het beleid en de maatschappij. De WKR houdt ruimte voor adviesverzoeken vanuit het parlement of het kabinet.

[1] Zie ook het evaluatierapport van KWINK, dat benadrukt dat 'het goed is als bij de verschillende departementen meer tijd en aandacht komt voor het leveren van inbreng richting de WKR ten aanzien van het werkprogramma'.

Adviezen 2026-2027

1. Ingrijpende klimaatmaatregelen

De kans dat de klimaatdoelen van Parijs gehaald worden zonder (tijdelijke) temperatuursoverschrijding lijkt inmiddels zeer klein. Daarnaast worden de effecten van klimaatverandering steeds voelbaarder en neemt de kans toe dat klimaatgerelateerde schokeffecten optreden, met grote maatschappelijke gevolgen. Het is niet denkbeeldig dat dit staten, bedrijven of individuen beweegt tot het nemen van grootschalige en moeilijk te beheersen maatregelen, die gericht zijn op beïnvloeding van het klimaat zelf en op de gevolgen van klimaatverandering.

Ingrijpende klimaatmaatregelen, waaronder vergaande klimaatmitigatie- en adaptatiemaatregelen en ingrijpen in het klimaatsysteem vallen, roepen veel controverse op. Het begrip 'ingrijpend' is breed interpreteerbaar en niet voor iedereen hetzelfde. Daar zullen de maatschappij en het bestuur zich toe moeten verhouden. Dat roept niet alleen technische vragen op, maar vooral ook ethische, sociale, politieke en bestuurlijke afwegingen en dilemma's. Wat is ingrijpend en voor wie? Wat rechtvaardigt de inzet of juist het tegengaan daarvan? Welke (inter)nationale institutionele kaders en mechanismen zijn nodig om keuzes te maken en toekomstige risico's te beperken? Dit advies gaat in op deze vragen.

2. Klimaat en biodiversiteit

Klimaatverandering en biodiversiteitsverlies zijn sterk met elkaar verweven. Door snelle temperatuurstijging kunnen ecosystemen zich niet tijdig aanpassen en is er een grotere kans op bosbranden, ziektes, en landdegradatie. Dit schaadt de flora en fauna en tast de weerbaarheid van de natuur aan. Vaak staat deze al onder druk door overexploitatie en een gebrek aan bescherming. Maar juist weerbare natuur biedt ruimte voor aanpassingen aan het veranderende klimaat en kan de impact van klimaatextremen beperken. Zij kenmerkt zich door gezonde ecosystemen met grote biodiversiteit die bijdragen aan o.a. koolstofopslag, waterregulatie en verkoeling.

Maatregelen om klimaatverandering tegen te gaan en biodiversiteit te bevorderen beïnvloeden elkaar. Soms leidt dat tot synergie. Zo kan natuurinclusieve landbouw tegelijkertijd bijdragen aan de verlaging van broeikasgasuitstoot, bodemherstel en versterking van de weerbaarheid tegen klimaatschade. In het veenweidegebied kan natuurherstel samengaan met het verlagen van broeikasgasuitstoot. Biodiverse ecosystemen zijn beter in het vasthouden van koolstof. Maar naast synergie kan er ook sprake zijn van uitruil of afwenteling. Zo kan het aanleggen van productiebossen leiden tot biodiversiteitsverlies, en de ruimte voor duurzame energie-infrastructuur kan ten koste gaan van natuur.

Ondanks deze sterke interacties is de beleidsmatige integratie tussen beide domeinen nog niet goed ontwikkeld. Daardoor kunnen maatregelen voor het ene doel het andere ondermijnen, blijven synergieën onbenut en ontstaat het risico op inefficiënt of zelfs schadelijk beleid. Dit advies richt zich op hoe de interacties tussen klimaatverandering en

biodiversiteit geïntegreerd kunnen worden in het Nederlandse beleid en op de principes die nodig zijn om synergieën te benutten en uitruilen te vermijden.

3. Systeemaanpak duurzame koolstof

Duurzame koolstofbronnen (zoals biogrondstoffen en recyclaat) spelen een belangrijke rol in het vervangen van fossiele bronnen in zowel de energietransitie als de materialentransitie. Naar verwachting zal het aanbod van duurzame koolstofbronnen het benodigde gebruik niet kunnen bijbenen. Dit betekent dat een beeld nodig is van zowel de ruimte voor de verschillende oplossingen ('solution space') als voor de beperkingen daarin ('friction space'). Dit informeert waar en wanneer duurzame koolstof het beste kan worden ingezet vanuit een systeemperspectief en het benodigde beleid om deze inzet te faciliteren.

Dit advies richt zich op een aantal belangrijke dilemma's bij de opbouw van een duurzame koolstofeconomie. Belangrijke aandachtspunten zijn:

- De timing van de inzet van duurzame koolstofbronnen tussen nu en 2050.
- De rol van fossiele bronnen in de verschillende fases van de duurzame koolstoftransitie.
- De extra (inter)nationale ruimtevraag van de duurzame koolstoftransitie, inclusief binnenlandse productie van duurzame koolstof, afgestemd met andere verwachte veranderingen in ruimtegebruik.
- Beleid dat kan sturen op een verantwoorde import van duurzame koolstofbronnen.

4. Klimaat en Koninkrijk

Het Caribische deel van het Koninkrijk der Nederlanden is bijzonder kwetsbaar voor klimaatverandering. De zes eilanden in het Caribisch deel van het Koninkrijk (Bonaire, Sint-Eustatius, Saba, Curaçao, Aruba en Sint-Maarten) hebben in toenemende mate te maken met de gevolgen van klimaatverandering. Er is geen consensus binnen de Nederlandse politiek over de rol of verantwoordelijkheid van Nederland in de bescherming van met name de drie Caribische landen binnen het Koninkrijk tegen de gevolgen van klimaatverandering.

Ondersteuning is vaak ad hoc, gefragmenteerd of tijdelijk, waardoor het ontbreekt aan zekerheid voor de eilanden. Zonder een duidelijke rol en verantwoordelijkheid van Nederland op de lange termijn is het voor de eilanden lastig om op Nederland te rekenen als stabiele partner in het beleid voor klimaatbestendigheid. Dit zorgt voor onduidelijkheid over geld, taken en rollen, en voor vertraging die klimaatbeleid in het Caribisch gebied daarmee oploopt. De centrale vraag in dit advies is: welke verantwoordelijkheid en mogelijkheden heeft Nederland om zorg te dragen voor klimaatbestendigheid in het hele Koninkrijk en welke samenwerkingsvormen passen daarbij?

5. Advies Klimaatplan 2030–2040

De WKR heeft als wettelijke taak om het kabinet te adviseren over het vijfjaarlijkse Klimaatplan. Het volgende Klimaatplan komt naar verwachting uit in 2029 en beslaat de periode 2030–2040. In 2027 zal de WKR de werkzaamheden starten voor het tweede

Klimaatplanadvies, met een looptijd van circa twee jaar. Daarmee start ook de inhoudelijke verkenning van onderwerpen en invalshoeken die in het Klimaatplanadvies aan de orde zullen komen. Het Klimaatplanadvies zal zich in elk geval buigen over de voortgang van de klimaattransitie. De minister van Klimaat en Groene Groei zal namens het kabinet de beleidsmatige en politieke wensen voor het Klimaatplanadvies kenbaar maken in een adviesverzoek.

6. Klimaat en financiën

Klimaatverandering heeft een grote impact op de economie en de samenleving. Tegelijkertijd biedt de duurzame transitie ook kansen. De kosten van nietsdoen en de baten van iets doen worden onvoldoende meegenomen in het beleid. Dit geldt zowel voor het begrotingsbeleid als het beleid voor het in lijn brengen van het financiële systeem met de Parijsdoelen. Daarnaast is er een groot klimaatinvesteringsgat, ook in ontwikkelingslanden en op het gebied van adaptatie. Een stabiel klimaat wereldwijd is in het belang van alle landen.

De WKR wil adviseren over hoe overheden en financiële instellingen de impact van klimaatverandering beter kunnen integreren in hun beleid, en hoe zij via investeringen een grotere bijdrage kunnen leveren aan een klimaatneutrale en klimaatbestendige samenleving, zowel in eigen land als daarbuiten.

In het vorige werkprogramma werden de onderstaande langer lopende adviestrajecten al aangekondigd. Deze adviezen verschijnen in de looptijd van dit werkprogramma. De omschrijving is aangepast op de tussentijdse ontwikkelingen.

7. Maatschappelijke initiatieven

Een klimaatneutraal en klimaatbestendig Nederland vergt veranderingen van en door de samenleving. Veel mensen willen een bijdrage leveren, en zijn hier al mee bezig door zich te organiseren in maatschappelijke initiatieven. In deze initiatieven realiseren inwoners wat overheid, markt of individuen niet (goed) lukt. Zoals de wijk weerbaar maken tegen extreem weer en zelf bepalen hoe de straat van aardgas af gaat. Nederland telt een groeiend aantal maatschappelijke initiatieven die bijdragen aan een klimaatneutrale en klimaatbestendige samenleving. Denk aan de energiecoöperaties die inmiddels in bijna elke gemeente actief zijn, aan voedselbossen of repaircafé's, maar ook aan buurthuizen en wooncollectieven.

Maatschappelijke initiatieven leveren onmisbare bijdragen aan de klimaattransities die verder reiken dan alleen emissiereductie of fysieke klimaatadaptatie. Op dit moment werpen overheden echter soms obstakels op of nemen ze deze niet weg. De WKR adviseert hoe de Rijksoverheid hoe het maatschappelijke initiatieven kan ondersteunen bij het leveren van hun belangrijke bijdragen aan de klimaattransities.

8. Gebouwde omgeving

De energiehuishouding in de gebouwde omgeving verduurzaamt gestaag: veel huizen zijn voorzien van zonnepanelen, het aantal warmtepompen stijgt sterk en de woningvoorraad van corporaties wordt steeds energiezuiniger. Ook als het gaat om het klimaatbestendig maken van de gebouwde omgeving gebeurt er veel, zoals bij de aanleg van zonwering,

ventilatie en groene daken. Toch gaat het nog niet snel genoeg. De Nederlandse gebouwde omgeving ligt niet op koers om de klimaatdoelen te halen en klimaatbestendig te worden. Dit probleem is in essentie niet technisch van aard: de technische oplossingen zijn grotendeels bekend.

De complexiteit van de opgave wordt onder andere veroorzaakt door de grote verscheidenheid aan actoren (gebruikers, bewoners, eigenaren). Bij elk van deze groepen zijn er andere kansen en belemmeringen en spelen er verschillende rechtvaardigheidsaspecten. De centrale vraag in dit advies is: Hoe kan de overheid omgaan met de grote verscheidenheid aan betrokken actoren binnen de gebouwde omgeving (eigenaren en gebruikers van bestaande bouw), om zo de transitie naar klimaatneutraliteit en klimaatbestendigheid tot stand te brengen?

Overige publicaties en activiteiten

Naast de adviezen probeert de WKR ook met andere publicaties en activiteiten de discussie over klimaatbeleid te stimuleren. Voor 2026–2027 staan de volgende publicaties en activiteiten gepland:

1. Klimaatverandering en migratie

De gevolgen van klimaatverandering kunnen een directe of indirecte factor zijn in migratiebewegingen, zowel binnen landen als over grenzen heen. In samenwerking met de Adviesraad Migratie publiceert de WKR in het najaar van 2026 een signalering over hoe klimaatverandering en migratie zich tot elkaar verhouden en welke onzekerheden en bestuurlijke opgaven dit oproept. Ook worden mogelijke consequenties voor het Nederlandse beleid verkend. De adviesraden organiseren samen een symposium over klimaatverandering en migratie, met als doel om wetenschappelijke inzichten te verbinden met de beleidspraktijk.

2. Klimaatverandering en steden

In 2027 brengt het IPCC een rapport uit over klimaatverandering en steden. Dit rapport zal een overzicht geven van de stedelijke context van klimaatverandering, van mogelijke stadsgerelateerde maatregelen om klimaatverandering en klimaateffecten te beperken en om klimaatadaptatie te versterken, en over hoe stedelijke transities in gang kunnen worden gezet om klimaatuitdagingen het hoofd te bieden. Het IPCC-rapport zal ook voor Nederlandse steden en de Nederlandse regering relevante kennis en inzichten bevatten. De WKR zal deze inzichten in samenwerking met kennispartners verkennen en duiden.

3. Werking en herziening Europees Emissiehandelssysteem (ETS)

Het Europese emissiehandelssysteem (EU ETS) omvat ongeveer 40% van de Europese CO_2-emissies, onder andere van de industrie en elektriciteitsproductie. In juli 2026 heeft de Europese Commissie een herziening uitgebracht waarin het ETS werd geëvalueerd en geactualiseerd, onder meer om aan te sluiten bij de recent herziene Europese Klimaatwet. Het EU ETS en deze herziening staan onder grote politieke druk. In juni 2026 heeft de WKR in een open brief samen met andere Europese adviesorganen opgeroepen om het EU ETS niet af te zwakken. Ook heeft de WKR in juni 2026 op verzoek van de Tweede Kamer een factsheet opgesteld over een door de Europese Commissie voorgestelde wijziging van de marktstabiliteitsreserve, een belangrijk onderdeel van het EU ETS.

Het vorige werkprogramma kondigde een advies aan over de eindfase van het ETS. Gegeven de onzekerheden rond de (uitwerking van de) herziening van het ETS richt de WKR zich nu niet op een advies, maar op gerichte wetenschappelijke inbreng met andere publicaties of activiteiten.

Uitgave
September 2026

Beeld omslag
Jw via Unsplash

Website
www.wkr.nl

Werkprogramma

WKR.